

Özürli Ki?ilere Yönelik Tutum Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Özürli Ki?ilere Yönelik Tutum Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales.
Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=28860>

Özet

Özürlü Kişilere Yönelik Tutum Ölçeği, bireylerin engelli bireylere karşı geliştirdikleri tutumlar objektif bir şekilde ölçmek amacıyla uyarlanmış bir psikometrik araçtır. Bu ölçek, A. Dikici tarafından 1990 yılında tamamlanan "Zihinsel engeli olan çocukların annelerine yönelik grup rehberliğinin tutum değişimini açısından etkililiği" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında Türkçe'ye uyarlanmıştır. Çalışma, özellikle zihinsel engeli olan çocukların annelerinin engelliliğe yönelik tutumlarnda grup rehberliği müdahalelerinin potansiyel değişimini değerlendirmek üzere odaklanmıştır. Ölçek, sosyal psikoloji, özel eğitim ve rehabilitasyon alanlarında, engelli bireylerin toplumsal kabulünü, içermesini ve yaşam kalitesini etkileyen tutumlar anlamak ve bu tutumlar iyileştirmeye yönelik stratejiler geliştirmek için değerli bir araştırma aracı olarak konumlanmaktadır. Ölçeğin psikometrik özellikleri hakkında detaylı bilgiler, orijinal uyarlama çalışmasının derinlemesine incelenmesiyle elde edilebilir.

Anahtar Kelimeler

Tutum, engellilik, Özürlü Kişilere Yönelik Tutum Ölçeği, uyarlama, psikometrik özellikler, sosyal psikoloji, zihinsel engel.

Yazarlar

A. Dikici

Amaç

Özürlü Kişilere Yönelik Tutum Ölçeği'nin temel amacı, bireylerin engelli kişilere karşı sahip oldukları tutumların bilişsel (inançlar ve düşünceler), duyuşsal (duygusal tepkiler) ve davranışsal (eylem eğilimleri) bileşenlerini kapsamlı bir şekilde ölçmektir. Bu ölçek, engelli bireylerle ilgili toplumsal algılar, potansiyel önargılar, ayrımcılık eğilimlerini ve sosyal içerme düzeyini belirlemede kritik bir rol oynar. Elde edilen veriler, engelli bireylerin topluma entegrasyonunu destekleyici politikaların ve eğitim programlarının geliştirilmesine rehberlik edebilir.

Özellikle Dikici (1990) tarafından yapılan uyarlama çalışmada, zihinsel engeli olan çocukların annelerinin engelliliğe yönelik tutumlarnda grup rehberliği müdahalelerinin yarattığı değişimleri değerlendirmek amacıyla kullanılmıştır. Bu bağlamda, ölçek, müdahale programlarının etkinliğini ölçerek, katılımcıların engelli bireylere karşı daha olumlu ve destekleyici tutumlar geliştirmeye başladıklarını ortaya koymada önemli bir araç işlevi görmüştür. Ölçeğin kullanımı, psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanında da bireylerin tutumların analiz etmek ve değiştirmek için bir temel sunmaktadır.

Yapı

Özürlü Kişilere Yönelik Tutum Ölçeği, "engellilere yönelik tutum" olarak tanımlanan karmaşık psikolojik yapıyı ölçmeyi hedefler. Tutumlar, bireylerin belirli bir nesne, kişi veya durum hakkında sahip olduğu değerlendirmeler, duygular ve davranışsal eylemlerin organize bir bütünüdür. Engellilik bağlamında, bu tutumlar genellikle üç ana bileşen etrafında şekillenir:

Bilişsel Bileşen: Engelli bireyler hakkındaki inançlar, bilgileri ve düşünceleri kapsar (örn. "Engelli bireyler toplum için bir yükür" veya "Engelli bireylerin yetenekleri vardır").

Duyusal Bileşen: Engelli bireylerle ilgili hissedilen duygular ifade eder (örn. acıma, sempati, korku, rahatsızlık, saygı, empati).

Davranışsal Bileşen: Engelli bireylere karşı sergilenen veya sergilenmeye eğilimli olunan eylemleri ve davranışsal niyetleri içerir (örn. onlarla etkileşim kurma isteği, yardım etme eğilimi, kaçınma).

Bu psikolojik yapı, bireylerin kişisel deneyimleri, sosyal etkileşimleri, medya temsilleri, kültürel normlar ve eğitim düzeyleri gibi çeşitli faktörlerden etkilenir. Ölçek, bu çok boyutlu yapıyı farklı veçhelerini yakalayarak, engelli bireylerin toplumsal kabulü ve içermesi üzerindeki tutumlar etkisini derinlemesine anlamaya yardımcı olur. Bu sayede, olumsuz tutumlar hedefleyen ve olumlu tutumlar teşvik eden müdahalelerin geliştirilmesine bilimsel bir zemin sunar.

Geçerlik

Özürlü Kişilere Yönelik Tutum Ölçeği'nin kaynakta açıkça belirtilmiş geçerlik bilgileri bulunmamaktadır. Ancak, herhangi bir psikometrik aracın bilimsel olarak kabul edilebilir olması için geçerlik çalışmalarını yapması esastır. Geçerlik, bir ölçeğin gerçekten ölçmeyi amaçladığı şeyi ne kadar doğru ve anlamlı bir şekilde ölçtüğünü ifade eder. Genellikle aşağıdaki geçerlik türleri incelenir:

Kapsam Geçerliliği (Content Validity): Ölçek maddelerinin, engellilere yönelik tutum kavramının tüm önemli boyutları ve yönlerini ne kadar iyi temsil ettiğini değerlendirir. Bu genellikle alan uzmanlarının görüşleri ve değerlendirmeleri aracılığıyla sağlanır.

Yapı Geçerliliği (Construct Validity): Ölçeğin teorik olarak beklenen psikolojik yapıyla ne kadar uyumlu olduğunu inceler. Bu, faktör analizi (açıklayıcı ve doğrulayıcı), yakınsak geçerlik (benzer yapıyı ölçen diğer ölçeklerle yüksek korelasyon) ve ayrışıcı geçerlik (farklı yapıları ölçen ölçeklerle düşük korelasyon) gibi yöntemlerle test edilir.

Ölçüt Geçerliliği (Criterion Validity): Ölçek puanlarının, ayrı veya ilişkili bir yapıyı ölçtüğü bilinen harici bir ölçüt (örneğin, gözlemlenebilir davranışlar veya başka bir geçerli ölçek) ne kadar ilişkili olduğunu gösterir. Eşzamanlı geçerlik (ayrı anda toplanan verilerle) ve yordayıcı geçerlik (gelecekteki davranışlar veya sonuçlar tahmin etme yeteneği) bu kategoriye girer.

Dikici'nin (1990) tezinde bu geçerlik türlerinin nas?l ele al?nd???na dair detayl? bilgi, tezin orijinal metninde bulunabilir. Uyarlama çal??malar?nda, orijinal ölçe?in geçerlik özellikleri kadar, uyarlanan formun yeni kültür ve dile özgü geçerli?inin de ayr?nt?l? olarak incelenmesi beklenir.

Güvenirlik

Özürü Ki?ilere Yönelik Tutum Ölçe?i'nin kaynakta aç?kça belirtilmi? güvenirlik bilgileri de bulunmamaktadır. Güvenirlik, bir ölçe?in ölçümlerinde tutarlıl?k ve kararlıl?k gösterme derecesini ifade eder. Yani, ayn? ko?ullar alt?nda tekrar tekrar uyguland???nda benzer sonuçlar verme yetene?idir. Ba?l?ca güvenirlik türleri ?unlardır:

?ç Tutarlıl?k (Internal Consistency): Ölçek maddelerinin birbiriyle ne kadar tutarlı oldu?unu ve ayn? psikolojik yap?y? ölçtü?ünü gösterir. En yayg?n olarak Cronbach's Alpha katsay?s? ile de?erlendirilir. Yüksek bir Alpha de?eri (genellikle .70 ve üzeri kabul edilebilir), maddelerin homojen oldu?unu ve ayn? yap?y? ölçtü?ünü gösterir.

Test-Tekrar Test Güvenirli?i (Test-Retest Reliability): Ölçe?in farklı zamanlarda ayn? ki?ilere uyguland???nda benzer sonuçlar verip vermedi?ini inceler. Bu, zaman içinde ölçümün kararlıl???n? ve de?i?mezli?ini gösterir. ?ki uygulama aras?ndaki korelasyon katsay?s? ile ifade edilir.

Paralel Formlar Güvenirli?i (Parallel Forms Reliability): Ayn? yap?y? ölçen iki farklı ancak e?de?er formun sonuçlar?n?n tutarlıl???n? de?erlendirir. Bu yöntem, nadiren kullan?l?r ancak ölçe?in farklı versiyonlar?n?n e?de?erli?ini sa?lamada etkilidir.

Yar?mlar Güvenirli?i (Split-Half Reliability): Ölçe?i iki yar?ya bölüp bu yar?lar aras?ndaki korelasyonu hesaplayarak iç tutarlıl??? de?erlendiren bir yöntemdir. Spearman-Brown düzeltmesi ile ölçe?in tamam?n?n güvenirli?i tahmin edilir.

Dikici'nin (1990) uyarlama çal??mas?nda bu güvenirlik analizlerinden hangilerinin yap?ld??? veya sonuçlar?n?n ne oldu?u, tezin detayl? incelenmesiyle ortaya konulabilir. Genellikle uyarlama çal??malar?nda ölçe?in yeni kültürdeki iç tutarlıl?k ve test-tekrar test güvenirli?i öncelikli olarak rapor edilir.

Faktör Analizi

Özürü Ki?ilere Yönelik Tutum Ölçe?i için kaynakta faktör analizi sonuçlar?na dair spesifik bilgi bulunmamaktadır. Ancak, bir tutum ölçe?inin geli?tirilmesi veya uyarlanmas? sürecinde faktör analizi, ölçe?in alt?nda yatan boyutlar? veya faktörleri belirlemek ve yap? geçerli?ini desteklemek amac?yla yayg?n olarak kullan?lan temel bir istatistiksel yöntemdir.

Genellikle iki ana faktör analizi türü kullan?l?r:

Aç?mlay?c? Faktör Analizi (AFA): Ölçek maddelerinin hangi alt boyutlar? veya faktörleri

olu?turdu?unu ke?fetmek için kullan?l?r. Bu analiz, maddelerin birbirleriyle nas?l grupland???n? ve hangi gizil psikolojik yap?lar? temsil etti?ini belirlemeye yard?mc? olur. Faktör yükleri, özde?erler ve aç?klanan varyans oranlar? gibi istatistikler, ölçe?in faktör yap?s?n? anlamak için incelenir.

Do?rulay?c? Faktör Analizi (DFA): Ölçek için önceden belirlenmi? teorik bir faktör yap?s?n?n (örne?in, orijinal ölçe?in faktör yap?s?) mevcut veriyle ne kadar uyumlu oldu?unu test etmek için kullan?l?r. DFA, yap?s?sal e?itlik modellemesi (SEM) çerçevesinde gerçekleştirilir ve çe?itli uyum indeksleri (örn. CFI, TLI, RMSEA) arac?l???yla modelin veriyle uyumu de?erlendirilir.

Dikici'nin (1990) uyarlama çal???mas?nda, orijinal ölçe?in faktör yap?s?n?n Türkçe formunda da korunup korunmad???n? veya farklı bir yap?n?n ortaya ç?k?p ç?kmad???n? belirlemek için bu analizlerden birinin veya her ikisinin de yap?lm?? olması muhtemeldir. Bu analizler, ölçe?in kültürel e?de?erli?ini ve yap? geçerli?ini sa?lamas? aç?s?ndan büyük önem ta???r.

Araç

Test Türü: Özürü Ki?ilere Yönelik Tutum Ölçe?i, bir uyarlama <a href="https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%96l%C3%A7e%C4%9Fi" data-bbox="91 408 916 489">olup, genellikle öz bildirim format?nda uygulanan bir anket veya soru formu niteli?indedir. Kat?l?mc?lar, kendilerine sunulan maddelere kendi tutumlar? do?rultusunda yan?t verirler.

Format: Kaynakta derecelendirme bilgisi eksik olmakla birlikte, tutum ölçekleri genellikle çok noktal? Likert tipi derecelendirme kullan?r. Bu tip ölçekler, kat?l?mc?lar?n bir ifadeye ne ölçüde kat?ld?klar?n? veya kat?lmad?klar?n? (örn. "Kesinlikle Kat?l?yorum", "Kat?l?yorum", "Karars?z?m", "Kat?lm?yorum", "Kesinlikle Kat?lm?yorum" gibi 5'li veya 7'li bir ölçekte) belirtmelerini sa?lar. Bu format, tutumlar?n derecesini ve yönünü nicel olarak yakalamak için etkilidir.

Mevcut Diller: Ölçek, A. Dikici'nin 1990 tarihli tezi kapsam?nda Türkçe'ye uyarlanm???t?r ve Türkçe olarak mevcuttur. Orijinal dil ve formuna ili?kin bilgi kaynakta yer almamaktad?r.

Popülasyon Grubu: Ölçek, engelli bireylere yönelik tutumlar? ölçtü?ü için geni? bir yeti?kin popülasyonunda kullan?labilir. Dikici'nin (1990) çal???mas? özelinde, zihinsel engeli olan çocuklar?n anneleri hedef popülasyon olarak al?nm???t?r. Bu, ölçe?in özellikle aile üyeleri, e?itimciler, sa?l?k profesyonelleri ve sosyal hizmet uzmanlar? gibi engelli bireylerle etkile?imde bulunan gruplar için uygun oldu?unu göstermektedir.

Ya? Grubu: Ölçek, yeti?kin bireylerin tutumlar?n? ölçmek üzere tasarlanm???t?r. Bu nedenle, genellikle 18 ya? ve üzeri bireyler için uygundur. Psikolojik de?erlendirmelerde, kat?l?mc?n?n maddeleri anlama ve objektif yan?t verme yetene?i göz önünde bulundurulmal?d?r.

Popülasyon Detaylar?: Dikici (1990) tezinde, ölçe?i zihinsel engeli olan çocuklar?n anneleri üzerinde uygulam??t?r. Bu durum, ölçe?in özellikle bak?m verenler ve aile üyeleri gibi engelli bireylerle yak?n ili?kide olan ki?ilerin tutumlar?n? anlamak için de?erli bir araç oldu?unu göstermektedir. Ancak, ölçek genel engellilik tutumlar?n? ölçtü?ü için farklı sosyo-demografik özelliklere sahip genel popülasyon örneklerinde de kullan?labilir.

Test Metodolojisi: Özürü Ki?ilere Yönelik Tutum Ölçe?i, genellikle ka??t-kalem veya dijital formatlarda bireysel veya grup ortam?nda uygulanan bir öz bildirim <a href="https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%96l%C3%A7e%C4%9Fidir. Kat?l?mc?lardan, her bir maddeyi okuduktan sonra kendi tutumlar?n? en iyi yans?tan seçene?i i?aretlemeleri istenir. Uygulama süresi, madde say?s?na ve kat?l?mc?n?n okuma hız?na ba?l? olarak de?i?mekle birlikte, genellikle k?sa sürede (10-20 dakika) tamamlanabilir. Puanlama, genellikle Likert derecelendirmesine göre yap?l?r ve toplam puan veya alt boyut puanlar? elde edilerek yorumlan?r.

Anahtar Kelimeler

Tutum, engellilik, Özürü Ki?ilere Yönelik Tutum Ölçe?i, uyarlama, psikometrik özellikler, sosyal psikoloji, zihinsel engel, geçerlik, güvenilirlik, faktör analizi, Likert ölçe?i.

Yazarlar

Yazar ORCID Tan?mlay?c?s?: Bilgi mevcut de?ildir.

Kurum E-posta Adresleri: Bilgi mevcut de?ildir.

Yaz??ma Adresi: Bilgi mevcut de?ildir.

?zinler, Ücretler ve Test Y?l?

Ölçe?in orijinal uyarlama çal??mas?n?n y?l? **1990**'d?r. Ölçe?in kullan?m?na ili?kin izinler, telif haklar? veya ücret bilgileri kaynakta belirtilmemi?tir. Akademik veya ara?t?rma amaçlı? kullan?mlarda, ölçe?i uyarlayan yazar veya ilgili kurum ile ileti?ime geçilmesi önerilir.

Kaynaklar

Dikici, A. (1990). *Zihinsel engeli olan çocuklar?n annelerine yönelik grup rehberli?inin tutum de?i?imi aç?s?ndan etkilili?i*. (Yüksek Lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eski?ehir. Tez, YÖK Ulusal Tez Merkezi üzerinden eri?ilebilir: tez.yok.gov.tr

Özürü Ki?ilere Yönelik Tutum Ölçe?i Maddeleri

ÖNEML?: A?a??daki ölçek maddeleri orijinal dilinde korunmal? ve hiçbir ?ekilde de?i?tirilmemelidir.

Kaynak içerikte ölçek maddeleri bulunmamaktad?r.

ARABPSYCHOLOGY.COM